PROLEGOMENA TO THE SIN AGAINST THE SPIRIT

Nicolae Iuga
Prof., PhD, „Vasile Goldiş" Western University of Arad

Abstract: The Gospels contain a place fully dedicated to the Sin against the Holy Ghost, which is particularly surprising. It is the only sin about which Jesus Christ clearly states that it will never be forgiven, neither presently, nor in the future, that it is absolutely and unconditionally unforgivable. The paragraph is found in all the Synoptic Gospels (Mt. XII, 24-33; Mc. III, 28-30; Lc. XII, 10), but the most extensive and clear formulation is found in the Gospel of Matthew (XII, 24-32). Why must this sin make a clear and absolute exception from divine mercy and forgiveness? The Text here will try to answer this question.

Keywords: The Sin, Holy Ghost, The Objective Spirit, Son of Man.

Există în Evanghelii un loc consacrat Păcatului împotriva Spiritului (Duhului) Sfînt, care surprinde printr-o anumită particularitate. Este singurul păcat despre care Iisus Christos spune răspicat şi categoric că nu va fi iertat nicidecum, niciodată, nici în timpul prezent şi nici în cel viitor, că este impardonabil în mod necondiţionat, absolut. De ce trebuie ca acest păcat, singurul, să facă o excepţie clară şi absolută de la mila, îndurarea şi iertarea divină?

Atît la Evenghelistul Matei cît şi la ceilalţi evanghelişti, afirmaţia cu privire la păcatul care nu se va ierta nicidecum este făcută de către Iisus atunci cînd, vindecînd un demonizat, El este apostrofat de către farisei cum că ar scoate demonii din oameni tocmai cu ajutorul căpeteniei demonilor. Cu alte cuvinte, fariseii insinuează aici o confuzie totală între Fiul lui Dumnezeu şi căpetenia demonilor, prin extensie între Dumnezeu şi diavol, între Binele absolut şi Răul absolut. Confuzia totală între Dumnezeu şi diavol, între lucrarea unuia şi a celuilalt, poate fi mai rea chiar decît diavolul însuşi, pentru că diavolul neagă anumite valori, caută să le răstoarne, dar nu le confundă. Eventual ne ispiteşte pe noi la confundarea lor. Diferenţa şi autodiferenţierea intrinsecă Spiritului (între Bine şi Rău, între Adevăr şi Fals) rămîne clară, antagonică şi fermă. Poate fi oare altceva mai rău decît confuzia totală între Bine şi Rău?

În acest loc din Evanghelii, pentru a desemna Spiritul (Duhul) Sfînt, nu este utilizat termenul grecesc de *Nous*, care trimite la Anaxagoras şi la începuturile filosofiei greceşti, ci este folosit *Pneuma*, un termen propriu filosofilor stoici de mai tîrziu şi mediului de cultură elenistică în care au fost redactate Scripturile Novotestamentare. Cuvîntul *pneuma* a fost utilizat şi în vechimea mai îndepărtată, de către un Anaximene (sec. VI î. H.) de exemplu, tradus în româneşte de regulă prin „Aer", dar abia stoicii din secolele II-I î. H. sunt cei care acordă acestui concept o poziţie centrală în filosofia lor. *Pneuma*, compusă din foc şi aer, este ca un vînt cald care circulă prin tot Cosmosul, fiind liantul, „legitatea" care ţine Cosmosul laolaltă. Zeul însuşi este numit de către unii stoici, sub anumite raporturi, tot *Pneuma* (Diogene Laertios, VII, 134)[1].

În Vechiul Testament, în cea mai veche traducere a Bibliei din ebraică în greceşte, cunoscută sub numele de versiunea *Septuaginta* (prima jumătate a secolului al III-lea î. H.), în primele versete, acolo unde se spune că „pămîntul era netocmit şi gol" şi că „Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor" (Fac. I,2), pentru a reda ebraicul *Ruah* (Duhul lui

[1]Vezi şi Diogene Laertios, *Despre viaţile şi doctrinele filosofilor,* Ediţie de Aram Frenkian, Ed. Academiei, Bucureşti, 1963, p. 367.

BDD-A27899 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:13 UTC)

Dumnezeu) este utilizat tot termenul *Pneuma.* În tradiția religioasă iudeo-creștină, la Philon din Alexandria (10 î. H. – 54 d. H.), în comentariul său la cartea Facerii *(Quaestiones in Genesim),* se spune că Dumnezeu l-a creat pe om din pământ și a suflat în el un spirit divin (*theion pneuma*). În al doilea rînd, în pasajul din Evanghelia după Ioan (In. XX, 19-29), care se citește în Duminica Tomii și în care se narează modul în care Iisus se arată ucenicilor Săi după Înviere, El suflă asupra lor și le spune: „Luați Duh Sfînt!" (*pneuma aghion*)[2].

Astfel, putem spune că în epoca elenistică, în momentul nașterii creștinismului și al redactării Evangheliilor, aveam deja conturate **două înțelesuri majore specifice ale Spiritului (Duhului) Sfînt: unul ca suflarea de viață a lui Dumnezeu asupra lui Adam cel făcut din pământ și al doilea ca suflare dumnezeiască a Fiului lui Dumnezeu cel Înviat asupra unei umanități reînnoite.***Pneuma,* ca Duh Sfînt, este opus pe de o parte materiei (*hyle*), fiind cu totul altceva decît aceasta, iar pe de altă parte *pneuma* este opus și față de sufletul omenesc (*psyche*), fiind evident mai mult și calitativ altceva decît acesta. Față de materie, *Pneuma* este opusă în mod generic, iar față de suflet în mod specific. În istoria filosofiei, la fel ca și în teologia creștină, aceste distincții s-au perpetuat, cu simple variații terminologice, pînă în filosofia modernă și contemporană.

Spre exemplificare, după cum se știe la Descartes avem dualitatea Materie – Spirit, sub conceptele de *res extensa,* substanța caracterizată prin întindere, adică materia, și *res cogitans*, substanța gînditoare, adică Spiritul. Aproape două secole mai tîrziu, Hegel vorbește despre o triplă ipostază a Spiritului, anume (i) Spiritul subiectiv, finit, sufletul individului (*Die Seele*); apoi (ii) Spiritul obiectiv (*Der Geist*), supraindividual, manifestat în instituțiile și creațiile lumii oamenilor, în drept, morală, știință, religie și artă; în fine (iii) Ideea absolută, Spiritul absolut, sinonimul lui Dumnezeu (*Der Gott*), „Dumnezeu așa cum este El în esența sa veșnică, înainte de a fi fost creată natura și spiritele finite"[3]. După Hegel, omul are o dublă natură: natura organică, ființa sa biologică, trupul său, și o natură anorganică, universul culturii în care trăiește, Spiritul obiectiv. Individul uman devine Om, întrucît natura sa organică (trupul său) se dezvoltă prin mijlocirea naturii sale anorganice, a Spiritului Obiectiv. Ulterior lui Hegel, americanul Charles Sanders Peirce (1839-1914) numește legile naturii, care guvernează fenomenele materiale, ca fiind „spirit cristalizat"[4], iar germanul Wilhelm Dilthey (1833-1911) definește Spiritul, în manieră hegeliană, ca lume a valorilor obiectivate în instituții. Există, iată, o continuitate a conceptului de Spirit obiectiv, sub diferite denumiri și completat de felurile înțelesuri particulare, de peste două mii de ani, de la filosofii stoici ai antichității la pragmatiștii începutului de secol XX.

Sigur, după ce creștinismul a ajuns religie oficială în Imperiul Roman, după ce a început seria Sinoadelor ecumenice ale Bisericii (primul având loc, după cum se știe, la Niceea, în anul 325) și după ce a început să se cristalizeze dogmatica noii religii, lucrurile au devenit deosebit de complexe și nuanțate, iar exegeza asupra conceptului *Pneuma,* a Duhului Sfînt ca Persoană a Sfintei Treimi, a sporit pe măsură. S-au produs și adîncit diferențieri, rezultînd în fapt două concepte distincte, conceptul teologic creștin al Duhului Sfînt, ca Persoană a Sfintei Treimi, și conceptul filosofic referitor la existența unui Spirit Obiectiv, iar orice confuzie între cele două poate fi păguboasă reciproc, atît pentru teologie cît și pentru filosofie. Noi însă, pentru scopurile demersului nostru, vom rămîne la semificațiile mai restrînse pe care termenul de *Pneuma* le aveau în secolul I, în perioada redactării Evangheliilor, întrucît suntem convinși că Duhul Sfînt al teologilor și Spiritul Obiectiv al filosofilor mai pot păstra elemente substanțiale originare comune.

Apoi, expresia „Fiul Omului" este utilizată în Evanghelii de către Însuși Iisus Christos, cu semnificația pe care sintagma ebraică (aramaică) *Bar enaș* o are în Cartea Profetului

[2]Vezi: *The Greek New Testament,* Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1994.
[3]G.W.F. Hegel, *Știința Logicii,* trad. D. D. Roșca, Ed. Academiei, București, 1966, p. 32.
[4]Charles S. Peirce, *Semnificație și acțiune,* Ediție de Andrei Marga, Humanitas, București, 1990, p. 28.

BDD-A27899 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:13 UTC)

Daniel (VII, 13-14), numindu-se pe Sine frecvent „Fiul Omului" (expresie prezentă în Evangheliile de peste 50 de ori). La profetul Daniel, „Fiul Omului" (Dumnezeu Fiul) vine pe norii cerului la „Cel-Vechi-de-Zile" (Dumnezeu Tatăl), de la care primește toată stăpînirea și cinstea și împărăția asupra tuturor popoarelor de pe pămînt.

Deci, „Fiul Omului" are o dublă natură. Pe de o parte El aparține umanității, ca un „fiu de om" oarecare, ca fiu al unui om nedeterminat, exprimat ca substantiv comun, fără articol hotărît, semnificînd firea umană pe care Christos și-o asumă explicit. Pe de altă parte, ca „Fiu al Omului", scris cu majusculă și exprimat ca nume propriu și cu articol hotărît, El este o personalitate exponențială a întregii umanități, omul ca atare ridicat la rang de ființă divină, de fapt Fiul lui Dumnezeu, statut pe care Christos de asemenea și-l asumă explicit. Așa îl înțeleg și acuzatorii lui Christos. La celebrul Său proces, arhiereii evreilor și membrii Sinedriului i-au spus lui Pilat că, după legea iudaică, omul acesta trebuie să moară, „pentru că s-a făcut pe sine fiu al lui Dumnezeu" (In., XIX, 7). Pentru că, întrebat fiind în mod direct de către membrii Sinedriului dacă El este Mesia (Fiul lui Dumnezeu), Christos le-a răspuns indirect, introducînd în ecuație expresia *Fiul Omului:* „De acuma Îl veți vedea pe Fiul Omului șezînd de-a dreapta puterii lui Dumnezeu și venind pe norii cerului" etc. (Mt. XXVI, 64), afirmație care a fost taxată imediat ca blasfemie, semn că identificarea „Fiului Omului" cu Fiul lui Dumnezeu era o practică curentă pentru cărturarii iudei ai vremii.

A păcătui împotriva Duhului Sfînt, a blasfemia înseamnă de fapt a atinge, a știrbi, a răni, a afecta grav intergitatea Spiritului obiectiv, precum și sfințenia lui, respectiv caracterul lui necondiționat, autonom. Dumnezeu Tatăl este creatorul a toate, cauza primă (*proton kinoun*, în termenii lui Aristotel). Fiul Omului își are cauza, substratul, substanța (*ousia*) în Tatăl, în Dumnezeu. De aceea, dacă va grăi cineva cuvînt de blasfemie împotriva Fiului Omului (împotriva lui Dumnezeu Fiul), i se va putea ierta lui, pentru că Fiul își are subzistența nemijlocit în Tatăl și, prin urmare, nu suferă nici o scădere. În acest prim sens, Fiul este intangibil. Pe de altă parte, este în menirea pămîntească și în natura Fiului Omului ca El să ia asupra Lui păcatele lumii, ale noastre ale tuturor, prin urmare este tangibil în mod absolut, adică este expus la toate relele de pe pămînt, nu doar la blasfemii, ci și la toată pătimirea trupului și la moarte. După care învie și redevine Dumnezeu, imun în raport cu posibilele blasfemii ale oamenilor.

Dar nu tot așa stau lucrurile cu Duhul Sfînt. Acesta purcede de la Dumnezeu Tatăl, este emanația Tatălui și este, la rîndul Său, substratul și substanța (*ousia,* tot în sens aristotelic) pentru viața omului, a umanității întregi. Nu ne putem imagina o viață adevărată a speciei umane numai în baza biologicului, numai ca o specie animală printre altele, numai în baza naturii sale organice, fără ca specia umană să aibă ca substrat și natura sa anorganică, adică Spiritul obiectiv, manifestat în creațiile spirituale ale umanității. Fiul Omului este una dintre persoanele Sfintei Treimi și își are substratul nemijlocit în Dumnezeu Tatăl, dar omenirea ca atare nu este una dintre persoanele Sfintei Treimi, deci nu își are subzistența în mod nemijlocit în Dumnezeu Tatăl, ci participă la Divinitate în mod mijlocit, prin intermediul persoanei treimice a Duhului Sfînt. Prin urmare, orice blasfemie, rănire, degradare adusă Spiritului obiectiv este în același timp una la adresa întregii umanități, întrucît afectează substratul existenței sale. Blasfemia adusă Fiului este reversibilă și remediabilă, dată fiind natura lui divină, dar blasfemia adusă Spiritului, prin consecințele care se răsfrîng asupra umanității, pieritoare și ireversibilă, nu este remediabilă nici acuma și nici în veacul ce va să vină.

Persoanele Treimice, vorbind aici doar de Fiul și Duhul Sfînt, vin în interferențe diferite cu ființa umană. Fiul se întrupează, se face om și este întru totul asemenea ființei umane, are toate atributele ei, mai puțin păcatul. Fiul este ucis de către oameni, respectiv moare și învie (se reîntoarce la Tatăl), pentru a remedia moartea din ființa umană. În schimb, Duhul Sfînt ca succedaneu al Fiului (In. XVI, 7-15), asigură subzistența și supraviețuirea

BDD-A27899 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:13 UTC)

speciei umane pe dimensiunea ei cultural-spirituală, ca natură anorganică a sa. Blasfemia, rănirea sau uciderea unei singure manifestări particulare a Duhului Sfînt afectează iremediabil și ireversibil capacitatea spirituală a întregii umanități.

Cred că am putea privi lucrurile și puțin altfel, din afara sferei teologiei. Am putea concepe lumea în ansamblul ei ca pe un uriaș silogism obiectiv. Nu este un lucru cu totul ieșit din comun, există cel puțin un precedent în *Logica* lui Hegel. În cazul nostru am avea de fapt două silogisme. Termenii extremi, aceiași de fiecare dată: Dumnezeu Tatăl ca universal și lumea oamenilor ca particular. Termenul mediu, axa de mișcare a silogismului, mijlocitorul între Dumnezeu și lume: într-un caz Fiul Omului, iar în celălalt caz Duhul Sfînt. Diferența ar fi una de „accent" (unde cade accentul, pe Dumnezeu sau pe lume), de afirmare. Fiul Omului se afirmă finalmente în Tatăl (se „proslăvește", se ridică în slavă), fiindcă pleacă din lume la Tatăl, unde redevine intangibil ca Însuși Dumnezeu. Iar Duhul Sfînt, ca „Duh al Adevărului" (In., XV, 26; XVI, 7-14), parcurge drumul invers celui pe care îl face Fiul, pleacă de la Tatăl și vine în lume, se afirmă în lume ca fiind cel care „grăiește prin prooroci" (cum se spune în Simbolul Credinței), ca Duh care îi învață pe oameni Adevărul în sens absolut. Dacă, în termeni hegelieni, substanța Spiritului ca atare este însăși libertatea sa[5], atunci în contextul de față substanța Duhului Sfînt ar putea fi considerată ca fiind tocmai această „purcedere" liberă a sa de la Tatăl spre umanitate și împlinirea sa prin umanitate, în calitate de conștiință a adevărului și a libertății.

Dar, în lume, Duhul poate fi vulnerabil în raport cu omul, care este la rîndul său el însuși o ființă liberă, supusă greșelii și potențial corupătoare, o ființă care poate păcătui împotriva Duhului, a Spiritului obiectiv, care poate provoca confuzia totală între Dumnezeu și diavol. Orice blasfemie sau atingere adusă Duhului nu este doar o atingere adusă unui adevăr particular, determinat, ci este o atingere adusă Adevărului în sens absolut. De aceea, păcatul împotriva Spiritului (Duhului) Sfînt nu are cum să fie iertat, nici în veacul prezent și – este scris (Mt. XII, 32) – nici în cel de după Apocalipsă.

[5]G. W. F. Hegel, *Prelegeri de filosofie a istoriei,* Ed. Academiei, București, 1968, p. 20.

BDD-A27899 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:00:13 UTC)